

Forskning om kartlegging

Monica Melby-Lervåg

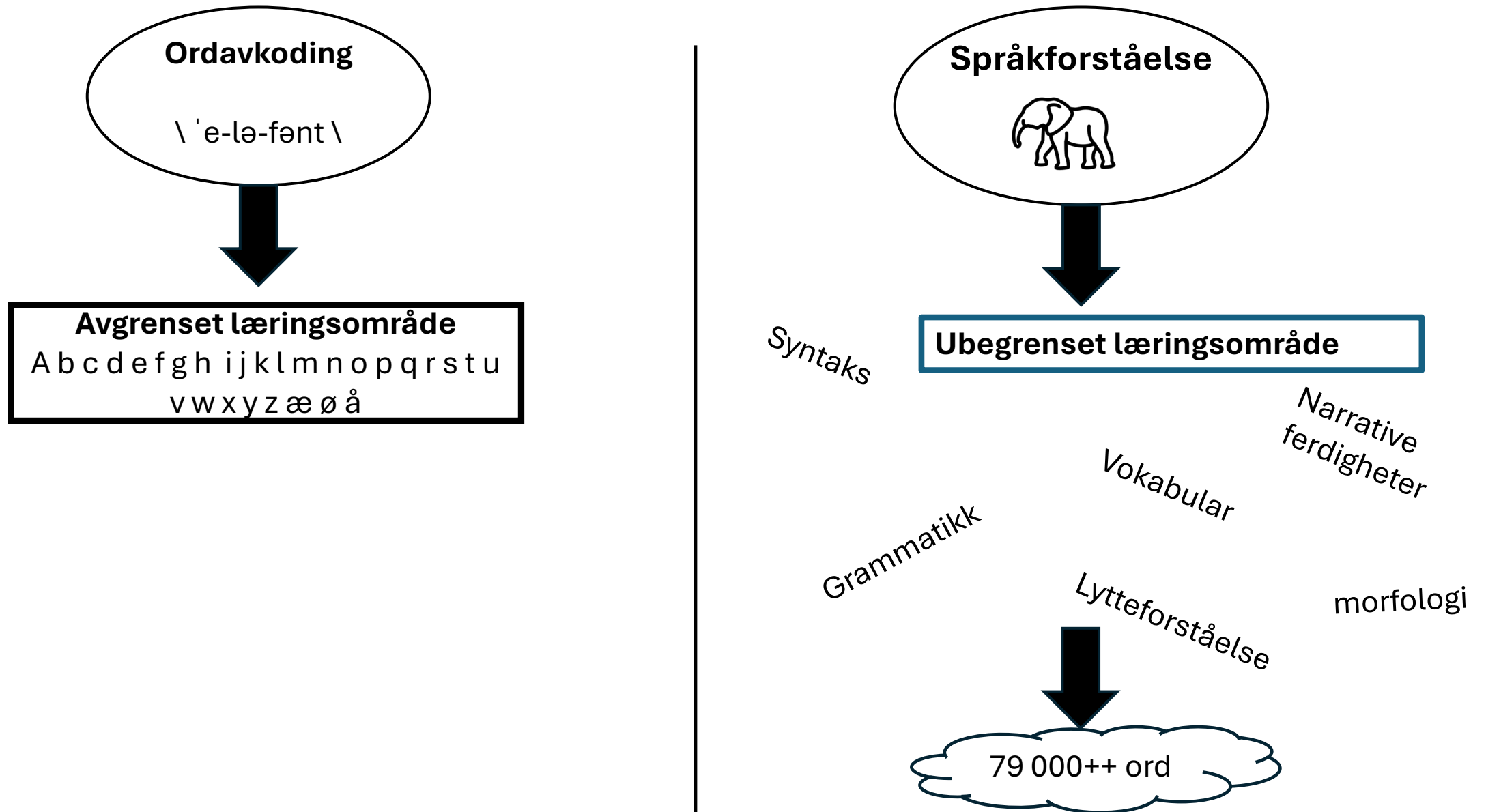

UiT Norges arktiske universitet

A woman with short dark hair and a young boy with short light hair are sitting together in a library, looking down at a book. The woman is wearing a grey sweater and the boy is wearing a plaid shirt. Bookshelves filled with books are visible in the background.

1 Hva er Dysleksi og språkvansker? Hvordan skiller det seg fra «Lesevansker»?

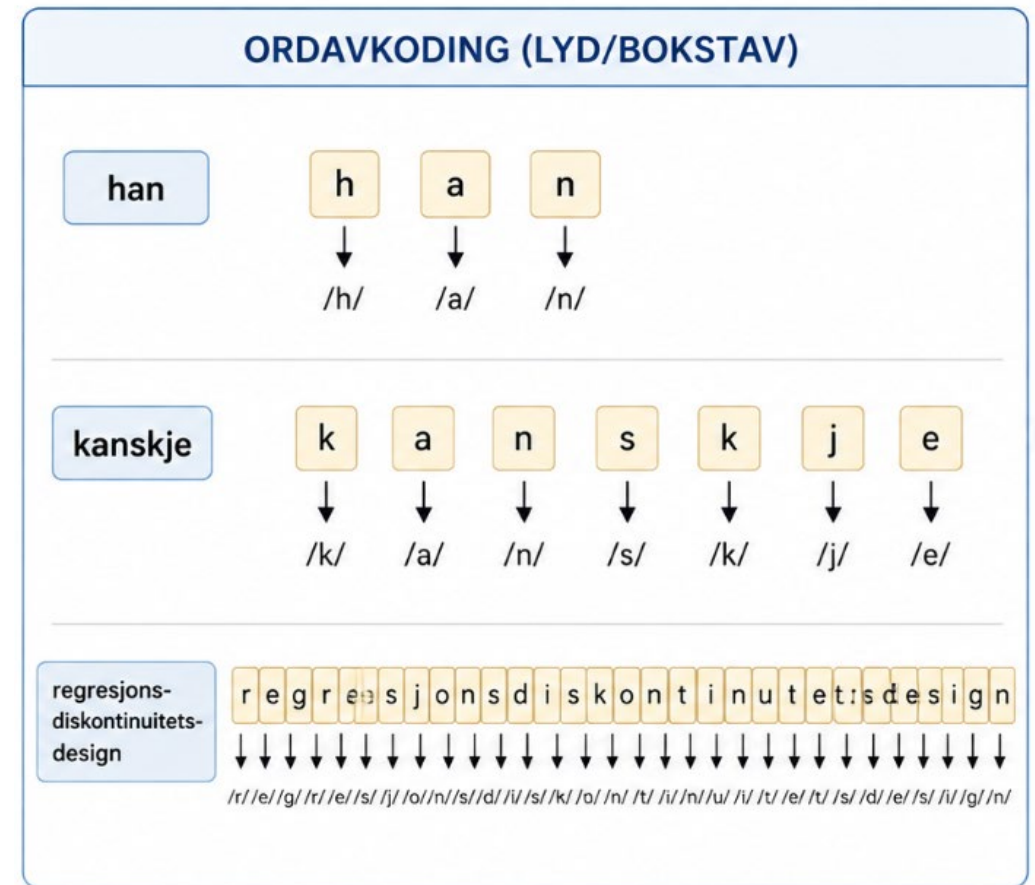
“Lesing” -> Består av to ganske ulike ferdigheter

Hva er “dysleksi”?

- Vedvarende vansker med å avkode sammenhengen mellom lyd og bokstav
- Disse utfordringene kan også påvirke staveferdigheter og Leseforståelse

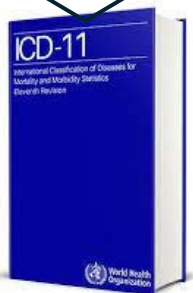
Dysleksi – en operasjonell diagnose ikke i diagnosemanualer

Hva er språkvansker?

Utviklingsmessig språkforstyrrelse (kalles ofte DLD)

En vedvarende forstyrrelse i evnen til språklig tilegnelse, forståelse, produksjon eller bruk som forårsaker alvorlige begrensninger i barnets evne til å kommunisere. Barnets evne til å produsere eller bruke språk er betraktelig under det som er forventet for barnets alder.

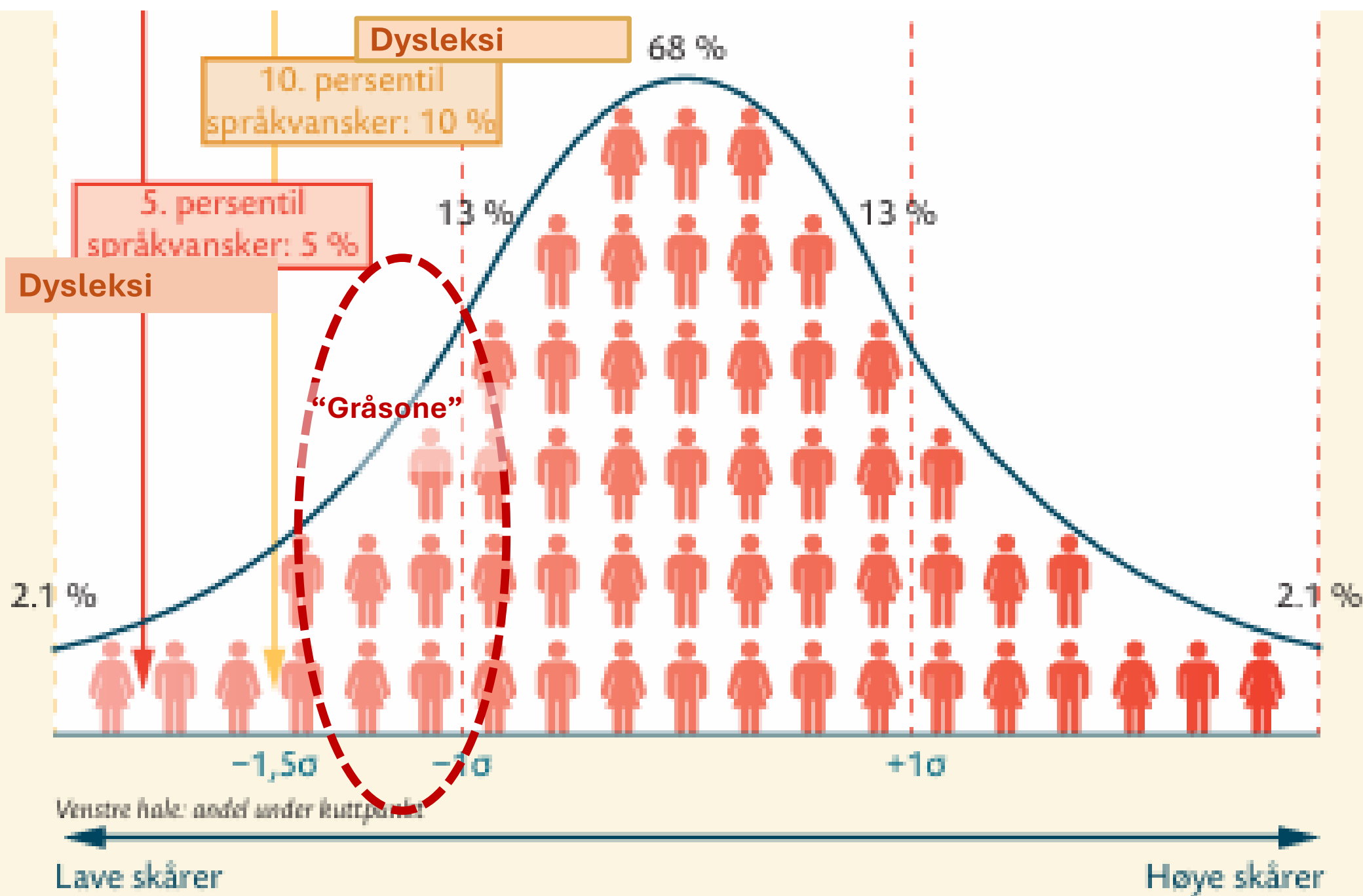
Ny Cochrane-oversikt:

De med utviklingsmessige språkforstyrrelser har betydelige utfordringer inn i ungdoms – og voksenalder med:

- Språk
- Lesing
- Mental helse

Deltagelse i utdanning, arbeidsliv og samfunn

Frekvens (andel med en gitt
verdi på en språkkartlegging)

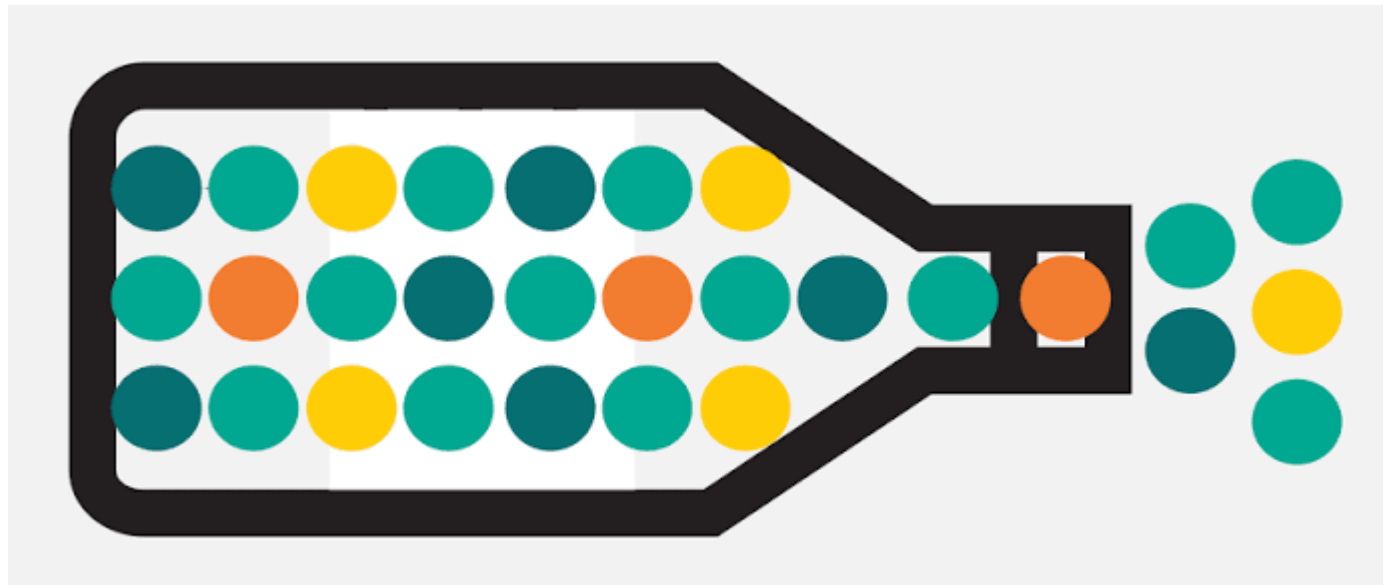

**Fase 1:
Fonologi- Å
lære å lese**

**Kartlegging i
fase 1**

De aller fleste norske barn lærer seg dette uten større vansker, mange før skolestart, fordi norsk er et relativt lydrett språk

For de som ikke gjør det (altså de med fonologiske vansker, «dysleksi»), er leseundervisning ved hjelp av fonologisk metode/lydmetoden avgjørende til de er trygge på dette for alle bokstavene

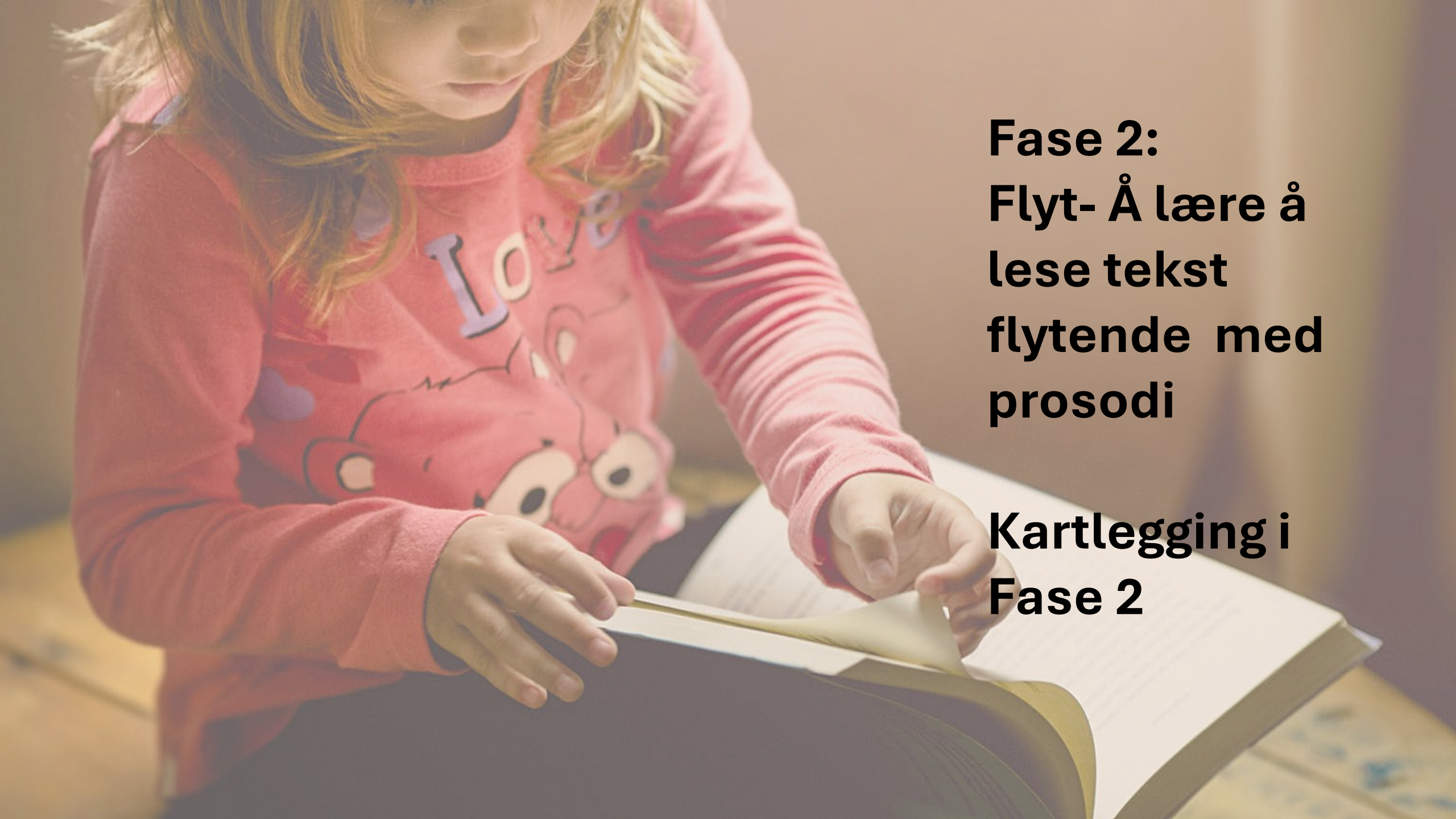
Kartlegging ordavkoding i skolen

Enkelt å kartlegge reliabelt og valid om elever kan avkode ord, har knekt lesekode

Vanlig måte: Lister med ord, 2x 45 sek

Udirs kartleggingsprøver

- Lesing 1 trinn [Bokmål – lesing, 1. trinn \(udir.no\)](https://www.udir.no/bokmaal-lesing-1-trinn)
(frivillig)

**Fase 2:
Flyt- Å lære å
lese tekst
flytende med
prosodi**

**Kartlegging i
Fase 2**

Flyt- Å lære å lese tekst flytende med prosodi

- **Broen mellom ordavkoding og forståelse**
- I mange lydrette språk vil avkodingsvansker (dysleksi) spesielt ramme leseflyt.

- Mange barn får ikke god leseflyt fordi de ikke øver på det
- Stillelesing gir ikke god leseflyt, barna merker ikke selv at de har dårlig flyt og læreren merker det heller ikke!

Kartlegging leseflyt

“Oral reading fluency test”- mye brukt til underveisvurdering

Men utfordrende å sikre lik vanskegrad på tekster

- **Ordkjedeprøver**
- “ordpilvedhvem»

Fotballturnering i Danmark

Jeg spiller på jentelaget i fotball. I år har vi samlet inn penger for å dra til Danmark.

Turen dit var lang. Først kjørte vi buss i mange timer. Fra Oslo tok vi båten til Danmark og tog videre. Vi var slitne da vi kom frem til skolen hvor vi skulle bo.

Den første kampen var mot et dansk lag. De var litt bedre enn oss og vant med to mål. Vi fikk trøst av treneren vår som sa at vi trengte litt tid for å komme i gang. Han hadde rett. Vi vant de to neste kampene og ble nummer to i vår gruppe. Fra nå av var det cup. Tapte vi, var vi ute av spillet.

Vi spilte først mot et svensk lag. Det sto null-null helt til siste minutt. Jeg sendte

Det utdanningsvitenskapelige fakultet

Institutt for spesialpedagogikk

← Om instituttet ← Oslo SPeLL (Oslo SpesialPedagogikk- og LæringsLab) ← Utlån og tekniske tjenester

ORF-testen

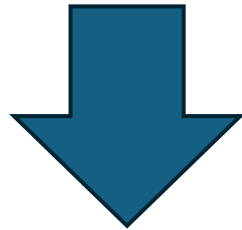
Her finner du informasjon om ORF-testen, dokumentasjon og nedlastbart materiell for universell og oppfølgende kartlegging på 2. til 5. trinn.

Fase 3: Forståelse- Å lese for å lære

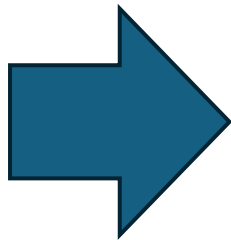
Kartlegging i Fase 3

Å lese for å lære

- Når man mestrer fonologi og flyt, flyttes fokus til å lese for å lære
- Leseforståelse = språkforståelse, begreper, fagkunnskap
- Elever som tidligere ikke har hatt vansker med lesing, begynner å streve med å lese for å lære, altså å forstå innholdet i tekst

- Ordforråd, begrepsforståelse, grammatikkferdigheter kommer i spill! Avkoding og leseflyt ikke lenger tilstrekkelig

Nasjonale prøver

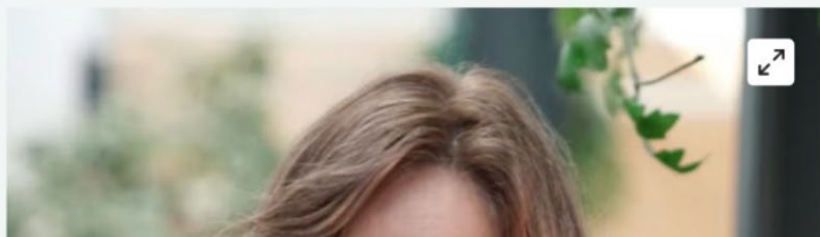
For all kartlegging: Normgrupper viktig!

Brønnøysund: 35% med dysleksi

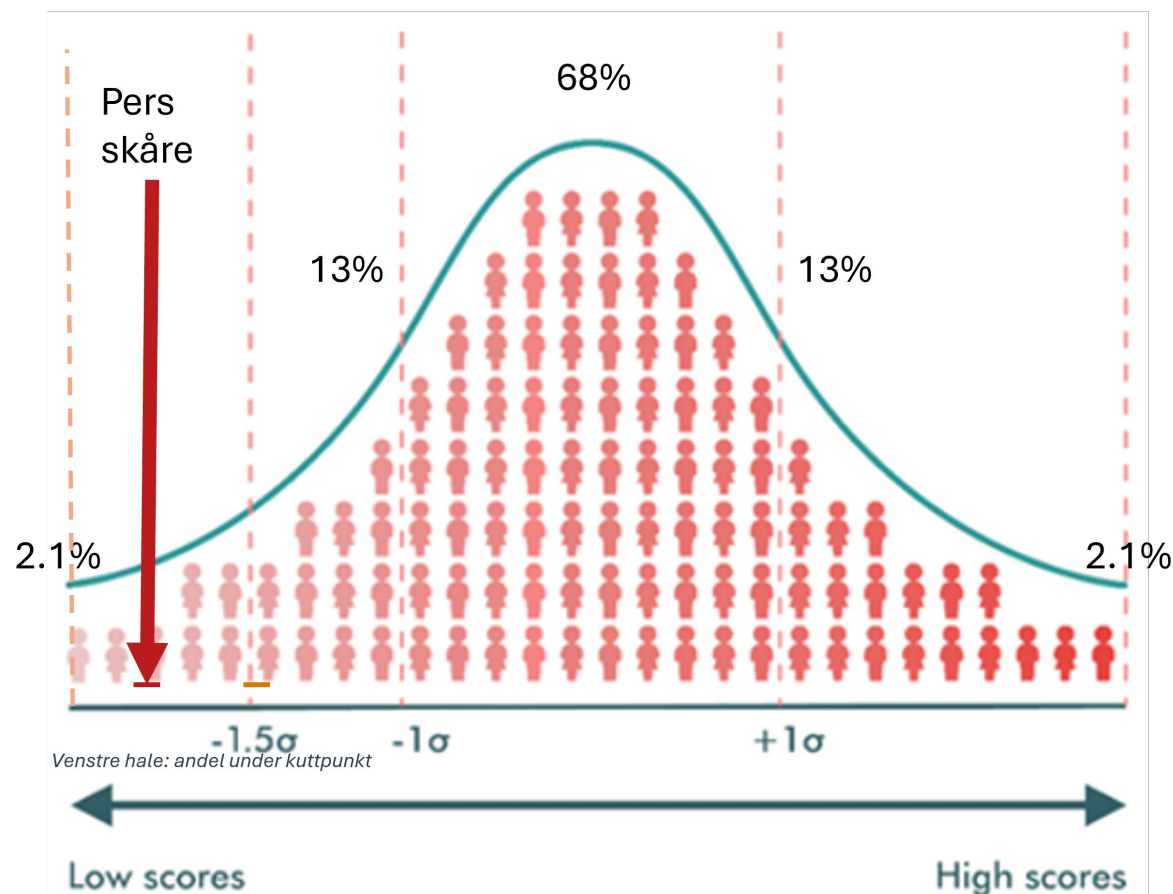
Brønnøysunds Avis

Forsker: – Dysleksi er verken en sykdom eller en diagnose

Frekvens (andel med en gitt verdi på en spørkartlegging)

Takk for oppmerksomheten!